

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์

“ธมฺมตา — ความเป็นไปของธรรม, ธรรมดา”

คำว่า **ธมฺมตา** อ่านแบบภาษาบาลีว่า มาจากคำว่า **ธมฺม** (สิ่งที่มีจริง, ธรรม) กับคำว่า **ตา** (ความเป็น) รวมกันเป็น **ธมฺมตา** เขียนเป็นคำไทยได้ว่า **ธรรมดา** หมายถึง **ความเป็นจริงของธรรม** **ความเป็นไปของธรรม** ซึ่งใคร ๆ ก็ยังไข้อยู่ไม่ได้ เช่น ความเป็นไปของจิต คือเป็นสภาพธรรมที่รู้แจ้ง ซึ่งอารมณ์ ความเป็นไปของปัญญา คือ ความเข้าใจถูกเห็นถูก ความเป็นไปของความโกรธ คือ ดุร้าย ประทุษร้ายไม่พอใจ ความเป็นไปของโลภะ คือ ติดข้องในอารมณ์ ไม่สละ ไม่ปล่อย เป็นต้น

ไม่ว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะอุบัติหรือไม่อุบัติขึ้นในโลกก็ตาม ความเป็นจริงของธรรม ความเป็นธรรมดาของธรรม ไม่เคยเปลี่ยน เป็นจริงอย่างไรก็เป็นจริงอย่างนั้น แต่เมื่อพระองค์ได้ทรงตรัสรู้ธรรมตามความเป็นจริงแล้ว จึงได้ทรงแสดงว่า สังขาร (สภาพธรรมที่เกิดเพราะเหตุปัจจัย) ทั้งปวงไม่เที่ยง สังขารทั้งปวง เป็นทุกข์ และ ธรรมทั้งปวง เป็นอนัตตา (ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตน) ดังข้อความใน พระสูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ดิกนิบาต อุปปาทสูตร ดังนี้ คือ

“ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เพราะพระตถาคตทั้งหลาย เกิดขึ้นหรือไม่เกิดขึ้นก็ตาม **ธาตุ** คือสิ่งที่ทรงตัวเองอยู่ได้อันนั้น **ธมฺมจิตฺตา** ความตั้งอยู่โดยธรรมดาอันนั้น **ธมฺมนิยามตา** ความแน่นอนโดยธรรมดา อันนั้น พระตถาคตตรัสรู้ บรรลุธาตุเห็นว่า สังขารทั้งปวง ไม่เที่ยง สังขารทั้งปวงเป็นทุกข์ ธรรมทั้งปวงเป็นอนัตตา ครั้นได้ตรัสรู้แล้ว ได้หยั่งรู้แล้ว จึงบอกแสดง บัญญัติ แต่งตั้ง เปิดเผย จำแนก ทำให้เห็นว่า สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง สังขารทั้งปวงเป็นทุกข์ ธรรมทั้งปวงเป็นอนัตตา”.

ทุกขณะของชีวิตคือ ธรรม ความเป็นจริงของธรรม เป็นจริงอย่างไร ก็เป็นจริงอย่างนั้น ไม่มีใครไปเปลี่ยนแปลงได้ มีธรรมเกิดขึ้นเป็นไปอยู่ตลอด ถ้าไม่มีการฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมแล้ว ไม่มีทางที่จะเข้าใจถูกเห็นถูกตามความเป็นจริงได้เลย ก็ต้องตั้งต้นตั้งแต่คำแรกที่จะต้องศึกษาให้เข้าใจโดยตลอด นั่นก็คือคำว่าธรรมหมายถึงสิ่งที่มีจริง แล้วสิ่งที่มีจริงนั้นคืออะไร? คือขณะนี้หรือไม่ที่กำลังเห็น ได้ยิน ได้กลิ่น ลิ้มรส รู้สิ่งที่กระทบสัมผัสกาย คิดนึก ขณะที่เป็นกุศล ความดีงามเกิดขึ้นเป็นไป มีเมตตา ให้ทาน รักษาศีล ฟังพระธรรม ช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น เป็นต้น หรือตรงกันข้าม ขณะที่อกุศลเกิดไม่ว่าจะเป็นความติดข้องยินดีพอใจ หรือความโกรธ ความขุ่นเคืองใจไม่พอใจ ตลอดจนถึงสภาพธรรมที่ไม่ดีประการอื่นๆ ล้วนเป็นสิ่งที่มีจริง ซึ่งใคร ๆ ก็ปฏิเสธไม่ได้ นอกจากนั้นแล้ว สิ่งที่มีจริง ที่ไม่ใช่สภาพรู้ คือรูปธรรมก็มีจริง ๆ เช่น สี มีจริง เสียง มีจริง กลิ่น มีจริง เป็นต้น เหล่านี้ทั้งหมดเป็นสิ่งที่มีความจริง เป็นธรรมที่เกิดเพราะเหตุปัจจัยแล้วก็ดับไป ไม่เที่ยงไม่ยั่งยืนเลย ยิ่งถ้าได้สะสมความเข้าใจไปเรื่อย ๆ ก็ยิ่งจะมั่นคงว่า สิ่งที่มีจริง ๆ นั้น คือขณะนี้ที่เป็น

นามธรรมกับรูปธรรมนั่นเอง ซึ่งก็คือ ความเป็นไปของธรรม หรือธรรมตา นั่นเอง ที่เป็นจริงอย่างไรก็เป็นจริงอย่างนั้น ไม่มีใครเปลี่ยนแปลงได้

ธรรมเป็นเรื่องที่ละเอียด ลึกซึ้ง และยากอย่างยิ่ง เพราะถ้าธรรมง่าย ก็คงไม่ต้องอาศัยพระปัญญาคุณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะว่าใครๆ ก็ย่อมสามารถที่จะเข้าใจสภาพธรรมได้เอง แต่ความจริงไม่ใช่อย่างนั้น เพราะธรรมยาก ละเอียด ลึกซึ้ง ต้องอาศัยพระธรรมคำสอนที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงจากการทรงตรัสรู้ของพระองค์จึงจะสามารถเข้าใจถูกตามความเป็นจริงได้ จะเห็นได้ว่า ธรรมแม้ที่กำลังมีในขณะนี้ ก็ไม่มีใครสามารถที่จะรู้ได้ว่าเป็นธรรม ไม่ว่าจะเห็นจะได้ยิน จะได้กลิ่น ลิ้มรส รู้สิ่งที่กระทบสัมผัสกาย คิดนึก ตั้งแต่เกิดจนตาย มองหาธรรมไม่เจอว่าธรรมอยู่ที่ไหน เพราะไม่ได้ฟัง ไม่ได้ศึกษาพระธรรมให้เข้าใจนั่นเอง

ต่อเมื่อใดที่ได้ฟังแล้ว ก็ไม่ต้องไปแสวงหาธรรมเลย เพราะว่าไม่มีวันพ้นจากธรรม แต่ไม่รู้ว่าเป็นธรรม เพราะฉะนั้นการที่จะรู้ว่าเป็นธรรม จึงไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะเหตุว่าถ้าเป็นธรรม ก็ไม่ใช่เรา ไม่ใช่ใคร ไม่ใช่สิ่งหนึ่งสิ่งใดอีกต่อไป แต่ต้องเป็นสภาพธรรมที่มีจริง มีลักษณะเฉพาะของธรรมนั้นๆ ซึ่งไม่อยู่ใน อำนาจบังคับบัญชาของใคร แล้วถ้าสิ่งใดก็ตามที่ปรากฏ ถ้าคิดให้ลึกๆ ให้ถูกต้อง ก็จะเข้าใจถูกได้ว่า สิ่งที่ปรากฏต้องเกิดขึ้น ถ้าไม่เกิดขึ้นจะไม่มีอะไรปรากฏเลย แต่เพราะไม่รู้ว่าจะเกิดอะไรเกิด? เมื่อไม่รู้ จึงหลงยึดถือสภาพธรรมที่เกิดเพราะเหตุปัจจัยทั้งหมดว่าเป็นเรา

จะเห็นได้ว่าถ้าพิจารณาไตร่ตรองจริงๆ ก็สามารถที่จะเข้าใจความจริงของธรรมได้ แต่ก็ไม่มีการไตร่ตรองในลักษณะเช่นนี้จนกว่าจะได้ฟังพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง

กว่าจะได้เข้าใจถูกต้องตามความเป็นจริงของสภาพธรรมที่มีการเกิดขึ้น มีการปรากฏแล้วก็ดับไป ก็ต้องเป็นการฟังด้วยการพิจารณาจริงๆ จึงจะสามารถรู้ในพระคุณที่ได้ทรงประกาศความจริงของสภาพธรรมถึงความเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงแสดงพระธรรมโดยละเอียด โดยประการทั้งปวง โดยนัยประการต่างๆ ตลอด ๔๕ พรรษา นับคำไม่ถ้วน ไม่ใช่เป็นสิ่งที่ใครเพียงฟังเดี๋ยวนี้แล้วก็จะรู้แจ้งอริยสัจธรรมได้ เพราะว่าฟังแล้วก็ต้องฟังอีก แล้วก็ต้องมีการพิจารณาไตร่ตรอง จนกระทั่งสามารถที่จะประกาศแจ้งลักษณะจริงๆ ของธรรมได้ เพราะฉะนั้นก็เป็นเรื่องยากแน่นอน ไม่ใช่เรื่องที่เพียงฟังวันนี้แล้วทุกคนก็จะเห็นว่าเป็นธรรมทั้งหมดไม่ใช่เราอีกต่อไป จึงแสดงให้เห็นว่า การอบรมเจริญปัญญาต้องเป็นไปตามลำดับ ค่อยๆ สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกไปที่ละเล็กทีละน้อยจริงๆ ที่สำคัญที่สุด คือไม่ขาดการฟังพระธรรมเป็นปกติในชีวิตประจำวัน ตราบใดที่ยังเห็นคุณของการฟังพระธรรม ก็จะเป็นเหตุให้มีการฟังต่อไป เมื่อฟังต่อไป ไม่ขาดการฟัง ความเข้าใจก็จะค่อยๆ เจริญขึ้นไป ตามลำดับ.

[ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com , โทร . ๐๘๕- ๖๒๑๗๑๐๖]